

b

1/3

"Short history of Hananwa tribe"

by

K34/71

Joseph Sono.

ser 427⁽¹⁾

Setha:eba sa Maleto pele se eao sa ba sa Malebogo.

0-16

Maina a dikgoši:

Malete, Morwa Malete wa a tsebye leina la gagwe, Matšwiokwane, Téhalane wa Moraka, Ramolelekwa, Kibi le Kgalosi.

Maina a ba ka mošate; Ramolelekwa le Kgalasi.

Ditaba.

Malete o be a dutée kgaufai le Lefurutai, a belega morwa, morwa wa gagwe a tloga ka go tsoma a ya xo tsoma dithabeng tée di bega di tšebja ka leina la Monnayo-ase-nago-moriti. Bjale ke ditaba tša Malebogo kwa Blaawberg. Gomme ge a gomela ga Malete a botšea tatagwe gore ke bone naga e botse. Gomme a tšea basadi le bahlanka ba gagwe a ya mola a bego a tsoma góna. "Ba ana Phuti, ba ga Malete, o a nkgana, bjale ke xo bitšea Mohananwa". A ya go banna bale bo-Madibana le Moremi, Molele le Maifo, gomme ba mo dumela. Gomme banna hao ba be ba dutée godimo ga thaba; Monna-ea-se-nago-meriti. Gomme ba be ba tšhaba go leme kwa fase ga thaba ba re ba tšhaba dinare, ditau le dithóló.

Gomme ba ja dimupudu, mahoyo, dihlatšwa, dinobe. Ke mo Morwa-Malete a ge a fihlile a re; a re yeng re leme kwa fase, ke tseba pula le leru, gomme pula ya na, ba buna mabele a mantši. Gomme ba re o tsebe pula o swanetše go ba kgoši, gomme ba mmeya kgoši, banna bale ba bane. Gomme naga ya bitšwa Hanwanwa. A béléga morwedi le morwa.

Gomme morwedi a tšewa ke Dikolobe tša Morudu. Ba ya ba dula kwa Mokgalakwena ga Morudu. Gomme morwedi yo ge a fihlile ga-Morudu, a tšhaba ditau tše a se šogo a di bóna, a tla gae ga gabó a le moimana. Monna a gagwe a mo latela, gomme a gana go ya. Ke mo a belegilego morwa a re ke Mašilo, gomme a ana théwene ka ba bommagwe.

Gomme ge a kgotše ba re ke Matšwiokwane. Gomme mmagwe a re a yo go lwa le malome a gagwe a tšeye bokgoši ka gore nna ke be ke le wa pele, gomme ba ntšeele bokgoši ka gore ke mošadi.

TM.

Gomme ma wa gagwe e be e le Haleokana, morwa wa mmagwe, ke bana ba morwa wa Maletse. Gomme ge Haleokana a lwele le Matšwiokwane, (Masilo) a hudugela Matšhilong.

Ke mo Matšwiokwane a rometšego batho go bolaya batho ba Haleokana a romela batho go tšwara Matšwiokwane. Gomme ge a mo sekišetše a mmotša gore ke tlo go bolaya, Matšwiokwane a ya a ba bolaya le bobedi, gomme Haleokana a botša Ramatšwiokwane a re ke tlo go bolaya, matwele a kgomo a mane, Ke mo mmago Ramatšwiokwane are ba tla go bolaya, a re ye re rape dira ga Matlala go kgoši Makobé. Ge dira tša ga-Matlala di e lwa le tša Haleokana ba be ba elwa ba le ga-Manaka, (Bochem), gomme dira tša Matlala tša fenywa, tše di be di rapile ke mmago Matšwiokwane. Gomme a boel a ya ga-Laka go rapa Matebele.

Ba tla ba awere dithunya, gomme Haleokana o be a kgalabile a na le morwa Tshelane, gomme yena a lwa le matebele, gomme ~~xxxx~~ Matebele a ba fenywa ka dithunya ka gobane bona ba be ba sena dithunya. Gomme setšhaba sa tšhaba le kgoši Thšalane a ya a dula kókópóle thabeng ya Matšhaba. Dira tša Matebele tša humana Haleokana ga-Manaka "Matšhilong". Gomme Ramatšwiokwane morwa kgaitšadi ya Haleokana yo a bego a elwa naye, a re; go dira; mo kgameng ka mokgokgotle 'letšwa', gomme a hwa a kgamilwe. Gomme Matšwiokane a leboga Matebele ka dikgomo, gomme a re naga ke ya gagwe. Gomme Tshelane a re naga ya kókópóle ga e a mo lekana, bjale a kgona a ya a lotšha go motšwala wa gagwe Hamatšwiokwane, ba mo dumela a ba fa monyana kgaitšadi ya Kibi morwa ~~ma~~ Tshelane.

Gomme monyana a gomela gae gagabó a sena ngwana. Bjale Tshelane o be a belegile Kibi, gomme Matšwiokwane a belega Kgaluši, bjale bana ba ba fapana, gomme Kgaluši a re ka gore moetsana o kgomile ke tla lwa. Gomme Kgaluši a romela dira tša thopa dikgomo tša Kibi ka Mašémong mo go bego go bitšwa mohlakeng wa tšwata "Bo-wiša-tlou". Gomme ga šala dinamane gomme a di bolaya. Gomme Kibi a ya a thopa tša ga Lehong, e be le motse wa go hušwa ke Kgaluši. Gomme bahlanka ba Kibi ba di nametša thaba, ge ba le thabeng banna ba ga-Lehong ba ba hwetša. Gomme gwa lwa ntwa

góna fao. Ge ba elwa le banna ba Kibi, go be go se na tsela, gomme ke mo banna ba bangwe ba ga-Kibi ge ba elwa, ba bangwe ba be ba phula tsela, ba bangwe ba rwala maloko go tshela mo teeleng e mpsha gore dikgomo di re, dikgomo di fitile gona. Empa banna ba ga-Kibi ba fela ba tseye dikgomo. Gomme Kibi a ya a thopa dipudi, ga-Mapuri mohlakeng. Gomme a boela a romela bahlodi motseng Makgabela. Gomme dihodi tsa thibela ke pula. Gomme a romela dira go thopa motse, gomme mo motseng ba bolaya batho ba bahlano, ba thopa dikgomo ba sepela. Gomme Kibi a fetfa ka go lwa le motse wa Mokorong.

Kibi o be a elwa le bahlanka ba gagwe ke mehla ge ba le ntseng, gomme makgowa a tla go Kibi a kgopela batho ba gagwe. Mokgowa a feta a ya Mmara gotfa Mabeisi. Gomme lekgowa la moeta-pele e be e le Mokintedi, a tfa le makgowa a ga-Modimolle baka-Motidi, dira tsa kamoka tfa ya go lwa le Kgalusi. Gomme Kgalusi a tsena ka leweng le basadi le batho ba gagwe, gomme ba lwa le yena matfa-tfa a mararo. Gomme batho ba gagwe ba lwa ba ba ba shopa kanono (canon) ba re ba e swara ya ba palela. Gomme Kgalusi a hloma 'folaga', ba re o a tfa, gomme a thunya gape, le bona ba thunya, a boelela a hloma ya bobedi, ge ba e tla kgaufai a thunya. Gomme ba thoma go 'bora' lefaika, gomme ge ba 'bora' a ba thunya a ba a bolaya makgowa a mabedi.

Gomme ge ba bone sediba se a nwago go gona, ba rema dihlare ba dula gona. Gomme a hloma 'folaga' ya boraro. ke mo a tswerego ke makgowa a Modimolle, ba ya ba mo agela ka mafemong ka Sesalong, yena Kgalusi o hwile ka ngwaga wa 1938. E be e le moloko a tswang gaMaletete, papa'abô mogolo ke Maletete, a belega morwa wa go se tsebje leina.

Molokô wa gona ke go latelana:

Maletete

Morwa' Maletete

Morwedi
(Masilo) Matswiokwane

Morwa Raleokana
Tshelane

Kgalusi

Kibi

END. S. 427.